

**Кримінальна відповідальність
та особливості кримінального
провадження під час воєнного
стану. Посилення
кримінальної
відповідальності, особливий
режим досудового
розслідування та судового
розгляду, особливості
співпраці з Міжнародним
кримінальним судом**

Із початком війни РФ проти України було введено воєнний стан, а згодом прийняті закони, які змінили Кримінальний кодекс України (КК), посиливши кримінальну відповідальність за ряд злочинів в умовах воєнного стану. Також КК поповнили новели у розділі злочинів проти основ національної безпеки України та інші новації.

Не оминули зміни й Кримінальний процесуальний кодекс України — процедура кримінального провадження зазнала на період воєнного стану впливу заходів, що дозволяють оптимізувати її без суттєвого звуження прав і свобод людини, забезпечити відправлення правосуддя, а саме: визначені особливості досудового провадження та судового розгляду кримінальних справ; врегульовані питання щодо застосування запобіжних заходів щодо окремих проваджень стосовно військових злочинів; визначено процедуру обміну підозрюваного (обвинуваченого, засудженого) як військовополоненого; запроваджений механізм співпраці вітчизняних компетентних органів з Міжнародним кримінальним судом.

У цьому виданні будуть досліджені вказані зміни у законодавство, визначені приклади застосування їх на практиці, наведена наявна у вільному доступі актуальна судова практика. Це видання буде в нагоді здобувачам юридичної освіти та їх викладачам, практикуючим правникам, військовослужбовцям, правозахисникам.

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

- ПОСИЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ
ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ
- ОСОБЛИВИЙ РЕЖИМ ДОСУДОВОГО
РОЗСЛІДУВАННЯ ТА СУДОВОГО
РОЗГЛЯДУ
- ОСОБЛИВОСТІ СПІВПРАЦІ З
МІЖНАРОДНИМ КРИМІНАЛЬНИМ
СУДОМ

Укладачі:

Ануфрієв М. І., Боднарчук О. Г., Бортняк В. А., Бортняк К. В., Вітвіцький С. С., Добрянська Н. В., Дрозд О. Ю., Дрофич Ю. В., Дубенко О. І., Золотарьова М. К., Комісаров С. А., Копотун І. М., Короватнік І. М., Лошицький М. В., Микитюк М. А., Назимко Є. С., Павлюк О. О., Пасіка С. П., Петков В. П., Петков С. В., Пономарьова Т. І., Скриньковський Р. М., Чубенко А. Г.

Кримінальна відповідальність та особливості кримінального провадження під час воєнного стану: посилення кримінальної відповідальності, особливий режим досудового розслідування та судового розгляду, особливості співпраці з Міжнародним кримінальним судом. — Київ. ВД «Професіонал», 2023. — 664 с.

ISBN 978-611-01-2906-0

Із початком війни РФ проти України було введено воєнний стан, а згодом прийняті закони, які змінили Кримінальний кодекс України (КК), посиливши кримінальну відповідальність за ряд злочинів в умовах воєнного стану. Також КК поповнили новели у розділі злочинів проти основ національної безпеки України та інші новації.

Не оминули зміни й Кримінальний процесуальний кодекс України — процедура кримінального провадження зазнала на період воєнного стану впливу заходів, що дозволяють оптимізувати її без суттєвого звуження прав і свобод людини, забезпечити відправлення правосуддя, а саме:

визначені особливості досудового провадження та судового розгляду кримінальних справ; врегульовані питання щодо застосування запобіжних заходів щодо окремих проваджень стосовно військових злочинців;

визначено процедуру обміну підозрюваного (обвинуваченого, засудженого) як військовополоненого; запроваджений механізм співпраці вітчизняних компетентних органів з Міжнародним кримінальним судом.

У цьому виданні будуть досліджені вказані зміни у законодавство, визначені приклади застосування їх на практиці, наведена наявна у вільному доступі актуальна судова практика.

Це видання буде в нагоді здобувачам юридичної освіти та їх викладачам, практикуючим правникам, військовослужбовцям, правозахисникам.

УДК 343.73(477)

ISBN 978-611-01-2906-0

Укладачі:

Ануфрієв М. І., Боднарчук О. Г., Бортняк В. А., Бортняк К. В., Вітвіцький С. С., Добрянська Н. В., Дрозд О. Ю., Дрофич Ю. В., Дубенко О. І., Золотарьова М. К., Комісаров С. А., Копотун І. М., Короватнік І. М., Лошицький М. В., Микитюк М. А., Назимко Є. С., Павлюк О. О., Пасіка С. П., Петков В. П., Петков С. В., Пономарьова Т. І., Скриньковський Р. М., Чубенко А. Г.

Кримінальна відповідальність та особливості кримінального провадження під час воєнного стану: посилення кримінальної відповідальності, особливий режим досудового розслідування та судового розгляду, особливості співпраці з Міжнародним кримінальним судом. — Київ. ВД «Професіонал», 2023. — 664 с.

ISBN 978-611-01-2906-0

Із початком війни РФ проти України було введено воєнний стан, а згодом прийняті закони, які змінили Кримінальний кодекс України (КК), посиливши кримінальну відповідальність за ряд злочинів в умовах воєнного стану. Також КК поповнили новели у розділі злочинів проти основ національної безпеки України та інші новації.

Не оминули зміни й Кримінальний процесуальний кодекс України — процедура кримінального провадження зазнала на період воєнного стану впливу заходів, що дозволяють оптимізувати її без суттєвого звуження прав і свобод людини, забезпечити відправлення правосуддя, а саме:

визначені особливості досудового провадження та судового розгляду кримінальних справ; врегульовані питання щодо застосування запобіжних заходів щодо окремих проваджень стосовно військових злочинців;

визначено процедуру обміну підозрюваного (обвинуваченого, засудженого) як військовополоненого; запроваджений механізм співпраці вітчизняних компетентних органів з Міжнародним кримінальним судом.

У цьому виданні будуть досліджені вказані зміни у законодавство, визначені приклади застосування їх на практиці, наведена наявна у вільному доступі актуальна судова практика.

Це видання буде в нагоді здобувачам юридичної освіти та їх викладачам, практикуючим правникам, військовослужбовцям, правозахисникам.

УДК 343.73(477)

ISBN 978-611-01-2906-0

ВСТУП

Із початком війни РФ проти України було введено військовий стан, а згодом прийняті закони, які змінили Кримінальний кодекс України (КК), посиливши кримінальну відповідальність за ряд злочинів в умовах воєнного стану. Також КК поповнили новели у розділі злочинів проти основ національної безпеки України та інші новації.

Якщо узагальнити вказані зміни до Кримінального кодексу, то можна визначити десять напрямів таких новацій, які впливають на відповідальність за кримінальні правопорушення, що скоєні в умовах воєнного стану:

за державну зраду та диверсію під час воєнного стану посилено відповідальність;

за колабораційну діяльність під час воєнного стану встановлено відповідальність;

за розпалювання регіональної ворожнечі під час воєнного стану встановлено відповідальність;

за образу честі і гідності військовослужбовця, погрозу військовослужбовцю встановлено відповідальність;

за заперечення збройної агресії РФ проти України встановлено відповідальність;

за скоєння окремих кримінальних правопорушень проти власності та мародерства в умовах воєнного стану посилено відповідальність;

за застосування цивільними особами зброї для відсічі та стримування збройної агресії РФ та/або інших держав кримінальна відповідальність не застосовується;

за скоєння діяння на виконання обов'язку щодо захисту вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України кримінальна відповідальність не застосовується;

за несанкціоноване поширення інформації про розташування зброї, техніки та військовослужбовців встановлено відповідальність;

за скоєння певних військових злочинів військовослужбовцями в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці посилено відповідальність.

ВСТУП

Із початком війни РФ проти України було введено військовий стан, а згодом прийняті закони, які змінили Кримінальний кодекс України (КК), посиливши кримінальну відповідальність за ряд злочинів в умовах воєнного стану. Також КК поповнили новели у розділі злочинів проти основ національної безпеки України та інші новації.

Якщо узагальнити вказані зміни до Кримінального кодексу, то можна визначити десять напрямів таких новацій, які впливають на відповідальність за кримінальні правопорушення, що скоєні в умовах воєнного стану:

за державну зраду та диверсію під час воєнного стану посилено відповідальність;

за колабораційну діяльність під час воєнного стану встановлено відповідальність;

за розпалювання регіональної ворожнечі під час воєнного стану встановлено відповідальність;

за образу честі і гідності військовослужбовця, погрозу військовослужбовцю встановлено відповідальність;

за заперечення збройної агресії РФ проти України встановлено відповідальність;

за скоєння окремих кримінальних правопорушень проти власності та мародерства в умовах воєнного стану посилено відповідальність;

за застосування цивільними особами зброї для відсічі та стримування збройної агресії РФ та/або інших держав кримінальна відповідальність не застосовується;

за скоєння діяння на виконання обов'язку щодо захисту вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України кримінальна відповідальність не застосовується;

за несанкціоноване поширення інформації про розташування зброї, техніки та військовослужбовців встановлено відповідальність;

за скоєння певних військових злочинів військовослужбовцями в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці посилено відповідальність.

Не оминули зміни й **Кримінальний процесуальний кодекс України** – процедура кримінального провадження зазнала на період воєнного стану впливу заходів, що дозволяють оптимізувати її без суттєвого звуження прав і свобод людини, забезпечити відправлення правосуддя, а саме:

визначені **особливості досудового провадження та судового розгляду кримінальних справ**;

врегульовані питання щодо **застосування запобіжних заходів** щодо окремих проваджень стосовно військових злочинів;

визначено **процедуру обміну підозрюваного (обвинуваченого, засудженого) як військовополоненого**;

запроваджений **механізм співпраці вітчизняних компетентних органів з Міжнародним кримінальним судом**.

У цьому виданні будуть досліджені вказані зміни у законодавство, визначені приклади застосування їх на практиці, наведена наявна у вільному доступі актуальна судова практика.

Це видання буде в нагоді здобувачам юридичної освіти та їх викладачам, практикуючим правникам, військовослужбовцям, правозахисникам.

Не оминули зміни й **Кримінальний процесуальний кодекс України** – процедура кримінального провадження зазнала на період воєнного стану впливу заходів, що дозволяють оптимізувати її без суттєвого звуження прав і свобод людини, забезпечити відправлення правосуддя, а саме:

визначені особливості досудового провадження та судового розгляду кримінальних справ;

врегульовані питання щодо застосування запобіжних заходів щодо окремих проваджень стосовно військових злочинів;

визначено процедуру обміну підозрюваного (обвинуваченого, засудженого) як військовополоненого;

запроваджений механізм співпраці вітчизняних компетентних органів з Міжнародним кримінальним судом.

У цьому виданні будуть досліджені вказані зміни у законодавство, визначені приклади застосування їх на практиці, наведена наявна у вільному доступі актуальна судова практика.

Це видання буде в нагоді здобувачам юридичної освіти та їх викладачам, практикуючим правникам, військовослужбовцям, правозахисникам.

ВОЄННИЙ СТАН ЯК ФАКТОР, ЩО ВПЛИВАЄ НА КВАЛІФІКАЦІЮ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВООПОРУШЕННЯ ТА ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ. ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ

В умовах дії воєнного стану на суху інформація про посилення кримінальної відповідальності та обтяження покарань за скоєння певних кримінальних правопорушень. У цьому розділі розберемо загальні питання цих процесів з метою зрозуміти логіку законодавця, визначимо, що означає вчинення злочину в умовах воєнного стану як обставина, яка обтяжує покарання або впливає на кваліфікацію злочину, а також з якою метою були внесені зміни в законодавство та процедуру розслідування.

Нагадаємо, що вказані зміни делеговані Законом України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за злочини проти основ національної безпеки України в умовах дії режиму воєнного стану» №2113-IX та Законом України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за мародерство» №2117-IX від 3 березня 2022 року.

Перш, ніж заглиблюватися у пропоновані норми, нагадаємо у загальних рисах, що являє собою склад кримінального правопорушення. Наукою права кримінального встановлене, що склад кримінального правопорушення (злочину) представляє собою сукупність встановлених у кримінальному законі юридичних ознак (об'єктивних і суб'єктивних), які визначають вчинене суспільно небезпечне діяння як протиправне (злочинне).

При цьому слід розуміти, що склад злочину — це реально існуюча система ознак, а не припущення чи плід людської фантазії, або просто вигадка. Тобто склад кримінального правопорушення є об'єктивною реальністю. А як відомо, будь-яку об'єктивну реальність можна досліджувати, пізнавати і використовувати в практичній діяльності.

Коли говорити про твердження правової науки, що всі ознаки будь-якого складу включені в той чи інший кримінальний закон, то при цьому мається на увазі, що ці ознаки зовні не завжди очевидні,

ВОЄННИЙ СТАН ЯК ФАКТОР, ЩО ВПЛИВАЄ НА КВАЛІФІКАЦІЮ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВООПОРУШЕННЯ ТА ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ. ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ

В умовах дії воєнного стану на суху інформація про посилення кримінальної відповідальності та обтяження покарань за скоєння певних кримінальних правопорушень. У цьому розділі розберемо загальні питання цих процесів з метою зрозуміти логіку законодавця, визначимо, що означає вчинення злочину в умовах воєнного стану як обставина, яка обтяжує покарання або впливає на кваліфікацію злочину, а також з якою метою були внесені зміни в законодавство та процедуру розслідування.

Нагадаємо, що вказані зміни делеговані Законом України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за злочини проти основ національної безпеки України в умовах дії режиму воєнного стану» №2113-IX та Законом України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за мародерство» №2117-IX від 3 березня 2022 року.

Перш, ніж заглиблюватися у пропоновані норми, нагадаємо у загальних рисах, що являє собою склад кримінального правопорушення. Наукою права кримінального встановлене, що склад кримінального правопорушення (злочину) представляє собою сукупність встановлених у кримінальному законі юридичних ознак (об'єктивних і суб'єктивних), які визначають вчинене суспільно небезпечне діяння як протиправне (злочинне).

При цьому слід розуміти, що склад злочину — це реально існуюча система ознак, а не припущення чи плід людської фантазії, або просто вигадка. Тобто склад кримінального правопорушення є об'єктивною реальністю. А як відомо, будь-яку об'єктивну реальність можна досліджувати, пізнавати і використовувати в практичній діяльності.

Коли говорити про твердження правової науки, що всі ознаки будь-якого складу включені в той чи інший кримінальний закон, то при цьому мається на увазі, що ці ознаки зовні не завжди очевидні,

бо вони певною мірою формалізовані і у самому тексті закону можуть зазначатися як безпосередньо, так і через систему тих чи інших юридичних понять і категорій.

У практичному розумінні завжди відрізняють склад кримінального правопорушення необхідно відмежовувати від **реального конкретного правопорушення**, тому що вони не співпадають, а лише співвідносяться як явище (конкретний злочин) і юридичне поняття про нього (склад конкретного виду злочину).

Реальне кримінальне правопорушення є конкретним суспільно небезпечним діянням, яке скоєне в реальних конкретних обставинах, у певному місці, в певний час, при цьому саме цей злочин буде нести у собі безліч особливостей, які будуть відрізняти його від аналогічних протиправних діянь. Наприклад, крадіжка товару з полиці в магазині під час оголошення повітряної тривоги і виходу покупців з магазину відрізняється багатьма ознаками від крадіжки з магазину шляхом зламу і проникнення у момент дії комендантського часу, або інших крадіжок.

Тому теорія загального складу злочину визначає загальне поняття складу кримінального правопорушення (злочину). Вона ґрунтується на теоретичному узагальненні типізованих ознак, властивих всій сукупності складів конкретних злочинів. Отже, це не законодавче, а теоретичне поняття. Це поняття узагальнює ознаки, які характеризують об'єктивні і суб'єктивні ознаки всіх складів кримінальних правопорушень, що передбачені чинним кримінальним законодавством.

Загальне поняття складу кримінального правопорушення, як наукова абстракція, є засобом пізнання конкретних складів, містить рекомендації з їх конструювання, дозволяє здійснювати їх наукову класифікацію. Конкретний же склад правопорушення містить всі описані в законі ознаки певного виду кримінального правопорушення. Тому реальне встановлення цих ознак у суспільно небезпечних діях особи свідчить про те, що нею вчинений злочин певного виду.

За приписами ст. 2 КК України підставою кримінальної відповідальності є вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад кримінального правопорушення, передбаченого цим Кодексом. Інакше кажучи тільки сукупність усіх передбачених

бо вони певною мірою формалізовані і у самому тексті закону можуть зазначатися як безпосередньо, так і через систему тих чи інших юридичних понять і категорій.

У практичному розумінні завжди відрізняють склад кримінального правопорушення необхідно відмежовувати від **реального конкретного правопорушення**, тому що вони не співпадають, а лише співвідносяться як явище (конкретний злочин) і юридичне поняття про нього (склад конкретного виду злочину).

Реальне кримінальне правопорушення є конкретним суспільно небезпечним діянням, яке скоєне в реальних конкретних обставинах, у певному місці, в певний час, при цьому саме цей злочин буде нести у собі безліч особливостей, які будуть відрізняти його від аналогічних протиправних діянь. Наприклад, крадіжка товару з полиці в магазині під час оголошення повітряної тривоги і виходу покупців з магазину відрізняється багатьма ознаками від крадіжки з магазину шляхом зламу і проникнення у момент дії комендантського часу, або інших крадіжок.

Тому теорія загального складу злочину визначає загальне поняття складу кримінального правопорушення (злочину). Вона ґрунтується на теоретичному узагальненні типізованих ознак, властивих всій сукупності складів конкретних злочинів. Отже, це не законодавче, а теоретичне поняття. Це поняття узагальнює ознаки, які характеризують об'єктивні і суб'єктивні ознаки всіх складів кримінальних правопорушень, що передбачені чинним кримінальним законодавством.

Загальне поняття складу кримінального правопорушення, як наукова абстракція, є засобом пізнання конкретних складів, містить рекомендації з їх конструювання, дозволяє здійснювати їх наукову класифікацію. Конкретний же склад правопорушення містить всі описані в законі ознаки певного виду кримінального правопорушення. Тому реальне встановлення цих ознак у суспільно небезпечних діях особи свідчить про те, що нею вчинений злочин певного виду.

За приписами ст. 2 КК України підставою кримінальної відповідальності є вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад кримінального правопорушення, передбаченого цим Кодексом. Інакше кажучи тільки сукупність усіх передбачених

законом ознак складу (і ніякі інші обставини) може бути підставою кримінальної відповідальності.

Отже, склад кримінального правопорушення є єдиною і достатньою підставою кримінальної відповідальності, тобто встановлення його ознак у конкретному суспільно небезпечному діянні особи означає, що у компетентних органів в наявності все необхідне для застосування кримінальної відповідальності. Одночасно склад кримінального правопорушення визначає і межі розслідування, тому що **основним завданням слідства** саме і є встановлення об'єктивних і суб'єктивних ознак складу правопорушення.

Саме наявність складу правопорушення дозволяє відокремити кримінально-протиправні діяння від інших, не кримінальних, суспільно небезпечних діянь, або одне кримінальне правопорушення від іншого (тобто відрізнити злочин від адміністративного проступку, або державну зраду від пособництва ворогу).

Кожний склад кримінального правопорушення **обов'язково складається з наступних елементів:**

Об'єкт кримінального правопорушення, має ознаки:

суспільні відносини (власне об'єкт кримінального правопорушення);

предмет кримінального правопорушення;

потерпілий від кримінального правопорушення.

Об'єктивна сторона кримінального правопорушення, має ознаки:

суспільно небезпечне діяння;

злочинні наслідки;

причинний зв'язок між діянням і наслідками, що настали;

місце;

час;

спосіб;

обстановка;

знаряддя;

засоби вчинення кримінального правопорушення.

Суб'єкт кримінального правопорушення, має ознаки:

фізична особа;

осудність;

законом ознак складу (і ніякі інші обставини) може бути підставою кримінальної відповідальності.

Отже, склад кримінального правопорушення є єдиною і достатньою підставою кримінальної відповідальності, тобто встановлення його ознак у конкретному суспільно небезпечному діянні особи означає, що у компетентних органів в наявності все необхідне для застосування кримінальної відповідальності. Одночасно склад кримінального правопорушення визначає і межі розслідування, тому що **основним завданням слідства** саме і є встановлення об'єктивних і суб'єктивних ознак складу правопорушення.

Саме наявність складу правопорушення дозволяє відокремити кримінально-протиправні діяння від інших, не кримінальних, суспільно небезпечних діянь, або одне кримінальне правопорушення від іншого (тобто відрізнити злочин від адміністративного проступку, або державну зраду від пособництва ворогу).

Кожний склад кримінального правопорушення **обов'язково складається з наступних елементів:**

Об'єкт кримінального правопорушення, має ознаки:

суспільні відносини (власне об'єкт кримінального правопорушення);

предмет кримінального правопорушення;

потерпілий від кримінального правопорушення.

Об'єктивна сторона кримінального правопорушення, має ознаки:

суспільно небезпечне діяння;

злочинні наслідки;

причинний зв'язок між діянням і наслідками, що настали;

місце;

час;

спосіб;

обстановка;

знаряддя;

засоби вчинення кримінального правопорушення.

Суб'єкт кримінального правопорушення, має ознаки:

фізична особа;

осудність;

вік кримінальної відповідальності;
ознаки спеціального суб'єкта.

Суб'єктивна сторона кримінального правопорушення, має ознаки:

вина;
мотив;
мета;
емоційний стан.

Відсутність хоча б одного з цих елементів свідчить про відсутність у діянні особи складу кримінального правопорушення, що виключає кримінальну відповідальність особи.

КК України передбачає відповідальність за велику кількість кримінальних правопорушень, ознаки яких передбачені одночасно як в Загальній частині КК, так і в окремих статтях (частинах статей), згрупованих у розділі Особливої частини КК. Одна стаття (частина статті) може містити один або кілька складів злочину.

З огляду на досліджувану тему, слід нагадати, що склади кримінальних правопорушень можуть групуватися наступним чином, а саме за ступенем суспільної небезпечності (тяжкості):

1) **простий (іноді його називають основний) склад** — він містить у собі основні ознаки злочину і не містить ні обтяжуючих(кваліфікуючих), ні пом'якшуючих обставин. Так, у ч. 1 ст. 185 КК України дається визначення крадіжки як таємного викрадення чужого майна (без пом'якшуючих і без обтяжуючих обставин);

2) **склад із кваліфікуючими ознаками**, тобто з такими, які обтяжують відповідальність і впливають на кваліфікацію. Прикладом кваліфікованого складу можна вважати ч. 2 ст. 185 КК України, тобто крадіжку, вчинену повторно або за попередньою змовою групою осіб ;

3) **склад з особливо обтяжуючими (особливо кваліфікуючими) ознаками**, тобто такими, які надають злочину особливої суспільної небезпечності. Наприклад, крадіжка, вчинена в особливо великих розмірах або організованою групою (ч. 5 ст. 185 КК України);

4) **склад злочину з пом'якшуючими обставинами (так званий привілейований склад)**, що характеризується обставинами, які

вік кримінальної відповідальності;
ознаки спеціального суб'єкта.

Суб'єктивна сторона кримінального правопорушення, має ознаки:

вина;
мотив;
мета;
емоційний стан.

Відсутність хоча б одного з цих елементів свідчить про відсутність у діянні особи складу кримінального правопорушення, що виключає кримінальну відповідальність особи.

КК України передбачає відповідальність за велику кількість кримінальних правопорушень, ознаки яких передбачені одночасно як в Загальній частині КК, так і в окремих статтях (частинах статей), згрупованих у розділі Особливої частини КК. Одна стаття (частина статті) може містити один або кілька складів злочину.

З огляду на досліджувану тему, слід нагадати, що склади кримінальних правопорушень можуть групуватися наступним чином, а саме за ступенем суспільної небезпечності (тяжкості):

1) **простий (іноді його називають основний) склад** — він містить у собі основні ознаки злочину і не містить ні обтяжуючих(кваліфікуючих), ні пом'якшуючих обставин. Так, у ч. 1 ст. 185 КК України дається визначення крадіжки як таємного викрадення чужого майна (без пом'якшуючих і без обтяжуючих обставин);

2) **склад із кваліфікуючими ознаками**, тобто з такими, які обтяжують відповідальність і впливають на кваліфікацію. Прикладом кваліфікованого складу можна вважати ч. 2 ст. 185 КК України, тобто крадіжку, вчинену повторно або за попередньою змовою групою осіб ;

3) **склад з особливо обтяжуючими (особливо кваліфікуючими) ознаками**, тобто такими, які надають злочину особливої суспільної небезпечності. Наприклад, крадіжка, вчинена в особливо великих розмірах або організованою групою (ч. 5 ст. 185 КК України);

4) **склад злочину з пом'якшуючими обставинами (так званий привілейований склад)**, що характеризується обставинами, які

значною мірою знижують суспільну небезпечність і караність даного виду злочину (наприклад, умисне вбивство, вчинене в стані сильного душевного хвилювання — ст. 116 КК України, або вбивство при перевищенні меж необхідної оборони — ст. 118 КК України).

Працює це наступним чином. За вчинення кримінального правопорушення, що відповідає звичайному складу, передбачається певне покарання. У разі вчинення правопорушення із привілейованим складом – передбачається більш м'яке покарання. У разі вчинення кваліфікованого складу злочину – передбачається більш суворе покарання, в разі вчинення особливо кваліфікованого – найбільш суворе покарання.

Не усі статті Особливої частини КК України містять таку диференціацію (тобто у статті може бути визначений лише загальний склад злочину). У такому випадку суд, визнавши особу винуватою, призначає покарання в межах, визначених такою загальною статтею КК – від мінімальної до максимальної межі покарання, передбаченого нею.

При цьому суд у цих випадках враховує правила призначення покарання (розділ XI Загальної частини КК України, зокрема, ступінь тяжкості вчиненого конкретного кримінального правопорушення, особу винного та обставини, що пом'якшують та обтяжують покарання).

Обставини, які пом'якшують покарання, перелічені в статті 66 КК України. Вони не є вичерпними, і суд може визначити інші пом'якшуючі обставини.

Обставини ж, які обтяжують покарання, перелічені в статті 67 КК України. Вони є вичерпними, і суд не може визначити в якості обтяжуючих ніякі додаткові обставини. Водночас, з урахуванням конкретних обставин справи, за законом суд має право **мотивовано не визнати обтяжуючою певну передбачену законом обставину.**

При застосуванні норм КК при наявності обтяжуючих обставин слід звернути увагу на **такі правило:**

коли кримінальне правопорушення скоєне з обставиною, яка передбачена у конкретній статті КК в якості кваліфікованого складу, то правопорушення кваліфікується за таким кваліфікованим складом (наприклад, не за першою частиною статті КК України, а за другою, третьою або четвертою);

значною мірою знижують суспільну небезпечність і караність даного виду злочину (наприклад, умисне вбивство, вчинене в стані сильного душевного хвилювання — ст. 116 КК України, або вбивство при перевищенні меж необхідної оборони — ст. 118 КК України).

Працює це наступним чином. За вчинення кримінального правопорушення, що відповідає звичайному складу, передбачається певне покарання. У разі вчинення правопорушення із привілейованим складом – передбачається більш м'яке покарання. У разі вчинення кваліфікованого складу злочину – передбачається більш суворе покарання, в разі вчинення особливо кваліфікованого – найбільш суворе покарання.

Не усі статті Особливої частини КК України містять таку диференціацію (тобто у статті може бути визначений лише загальний склад злочину). У такому випадку суд, визнавши особу винуватою, призначає покарання в межах, визначених такою загальною статтею КК – від мінімальної до максимальної межі покарання, передбаченого нею.

При цьому суд у цих випадках враховує правила призначення покарання (розділ XI Загальної частини КК України, зокрема, ступінь тяжкості вчиненого конкретного кримінального правопорушення, особу винного та обставини, що пом'якшують та обтяжують покарання).

Обставини, які пом'якшують покарання, перелічені в статті 66 КК України. Вони не є вичерпними, і суд може визначити інші пом'якшуючі обставини.

Обставини ж, які обтяжують покарання, перелічені в статті 67 КК України. Вони є вичерпними, і суд не може визначити в якості обтяжуючих ніякі додаткові обставини. Водночас, з урахуванням конкретних обставин справи, за законом суд має право **мотивовано не визнати обтяжуючою певну передбачену законом обставину.**

При застосуванні норм КК при наявності обтяжуючих обставин слід звернути увагу на **такі правило:**

коли кримінальне правопорушення скоєне з обставиною, яка передбачена у конкретній статті КК в якості кваліфікованого складу, то правопорушення кваліфікується за таким кваліфікованим складом (наприклад, не за першою частиною статті КК України, а за другою, третьою або четвертою);

коли така обставина не передбачена в якості кваліфікованого складу, але є обтяжуючою згідно зі статтею 67 КК, **правопорушення кваліфікується за загальним складом** (за першою або єдиною частиною конкретної статті КК). Пороте, якщо суд визнає особу винною, він **враховує ці обтяжуючі обставини як такі, що обтяжують покарання**.

Таким чином, з урахуванням поточних змін у КК України щодо посилення кримінальної відповідальності у воєнний час, можна **виділити такі тенденції**:

в ряд норм внесені зміни, коли скоєння певного кримінального правопорушення під час дії воєнного стану віднесено до кваліфікуючих ознак складу правопорушення;

суд визнає особу винною за вчинення такого злочину з використанням умов воєнного або надзвичайного стану – це враховується при призначенні покарання. Тобто покарання – буде ближчим до максимальної межі, передбаченої відповідною статтею;

санкція статті змінена під час воєнного стану і передбачає більш суворе покарання (окремі військові злочини);

законодавець криміналізував певні суспільно небезпечні діяння (наприклад колабораційна діяльність).

Більш докладно про ці тенденції у наступних розділах цього видання.

Наостанок звертаємо увагу на таку особливість. Законодавець використовує **дві різні правові конструкції щодо фактору воєнного стану** як обставини, яка посилює кримінальну відповідальність.

Так законодавець таке поняття в ст. 67 КК України – **«з використанням умов воєнного або надзвичайного стану»**, а в нових кваліфікуючих ознаках у цілому ряді статей КК України – **«в умовах воєнного стану»**.

Наприклад в нових редакціях статей 111 КК України (державна зрада), 113 КК України (диверсія) вживається поняття **«в умовах воєнного стану»**. Водночас Закон № 2113-IX, яким ці статті викладено в новій редакції має назву **«Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за злочини проти основ національної безпеки України в умовах дії**

коли така обставина не передбачена в якості кваліфікованого складу, але є обтяжуючою згідно зі статтею 67 КК, **правопорушення кваліфікується за загальним складом** (за першою або єдиною частиною конкретної статті КК). Пороте, якщо суд визнає особу винною, він **враховує ці обтяжуючі обставини як такі, що обтяжують покарання**.

Таким чином, з урахуванням поточних змін у КК України щодо посилення кримінальної відповідальності у воєнний час, можна **виділити такі тенденції**:

в ряд норм внесені зміни, коли скоєння певного кримінального правопорушення під час дії воєнного стану віднесено до кваліфікуючих ознак складу правопорушення;

суд визнає особу винною за вчинення такого злочину з використанням умов воєнного або надзвичайного стану – це враховується при призначенні покарання. Тобто покарання – буде ближчим до максимальної межі, передбаченої відповідною статтею;

санкція статті змінена під час воєнного стану і передбачає більш суворе покарання (окремі військові злочини);

законодавець криміналізував певні суспільно небезпечні діяння (наприклад колабораційна діяльність).

Більш докладно про ці тенденції у наступних розділах цього видання.

Наостанок звертаємо увагу на таку особливість. Законодавець використовує **дві різні правові конструкції щодо фактору воєнного стану** як обставини, яка посилює кримінальну відповідальність.

Так законодавець таке поняття в ст. 67 КК України – **«з використанням умов воєнного або надзвичайного стану»**, а в нових кваліфікуючих ознаках у цілому ряді статей КК України – **«в умовах воєнного стану»**.

Наприклад в нових редакціях статей 111 КК України (державна зрада), 113 КК України (диверсія) вживається поняття **«в умовах воєнного стану»**. Водночас Закон № 2113-IX, яким ці статті викладено в новій редакції має назву **«Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за злочини проти основ національної безпеки України в умовах дії**

режиму воєнного стану». Тобто застосовано поняття «дія режиму воєнного стану».

На думку правників саме судам необхідне буде визначитися, чи є тотожними поняття «з використанням умов воєнного стану» та «в умовах воєнного стану». При цьому буде необхідне визначити, чи буде вчинення будь-якого злочину в період дії режиму воєнного стану утворювати кваліфікуючу ознаку конкретного злочину чи обтяжуючу обставину за ст. 67 КК.

Тобто, в разі скоєння побутового **нанесення тілесних ушкоджень** в місцевості, де немає воєнних дій – хоча і вчинене в період дії режиму воєнного стану, однак не є використанням умов воєнного стану. Таким чином щодо такого злочину цієї обтяжуючої обставини об'єктивно немає. Навпаки, **диверсія** навіть у місцевості, у якій до цього часу немає воєнних дій, що вчиняється в період дії режиму воєнного стану, вочевидь пов'язана з воєнним станом (йдеться про диверсію в інтересах ворога). Тому умова воєнного стану є кваліфікуючою ознакою незалежно від місця вчинення.

Отже, вказані заходи щодо посилення кримінальної відповідальності під час воєнного стану дозволяють встановити **більш справедливую кримінально-правову реакцію держави**, зокрема й задокументовані злочинні діяння російських військових, які обкрадають покинуті людьми будинки, грабують магазини, здійснюють інші злочини – вбивства мирного населення, зґвалтування, насильницька депортація, геноцид та інші злочини у сфері міжнародного гуманітарного права.

режиму воєнного стану». Тобто застосовано поняття «дія режиму воєнного стану».

На думку правників саме судам необхідне буде визначитися, чи є тотожними поняття «з використанням умов воєнного стану» та «в умовах воєнного стану». При цьому буде необхідне визначити, чи буде вчинення будь-якого злочину в період дії режиму воєнного стану утворювати кваліфікуючу ознаку конкретного злочину чи обтяжуючу обставину за ст. 67 КК.

Тобто, в разі скоєння побутового **нанесення тілесних ушкоджень** в місцевості, де немає воєнних дій – хоча і вчинене в період дії режиму воєнного стану, однак не є використанням умов воєнного стану. Таким чином щодо такого злочину цієї обтяжуючої обставини об'єктивно немає. Навпаки, **диверсія** навіть у місцевості, у якій до цього часу немає воєнних дій, що вчиняється в період дії режиму воєнного стану, вочевидь пов'язана з воєнним станом (йдеться про диверсію в інтересах ворога). Тому умова воєнного стану є кваліфікуючою ознакою незалежно від місця вчинення.

Отже, вказані заходи щодо посилення кримінальної відповідальності під час воєнного стану дозволяють встановити **більш справедливую кримінально-правову реакцію держави**, зокрема й задокументовані злочинні діяння російських військових, які обкрадають покинуті людьми будинки, грабують магазини, здійснюють інші злочини – вбивства мирного населення, звалтування, насильницька депортація, геноцид та інші злочини у сфері міжнародного гуманітарного права.

КРИМІНАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ

ВИТЯГ

Розділ XI ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ

Стаття 65. Загальні засади призначення покарання

1. Суд призначає покарання:

1) у межах, установлених у санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини цього Кодексу, що передбачає відповідальність за вчинене кримінальне правопорушення, за винятком випадків, передбачених частиною другою статті 53 цього Кодексу;

2) відповідно до положень Загальної частини цього Кодексу;

3) враховуючи ступінь тяжкості вчиненого кримінального правопорушення, особу винного та обставини, що пом'якшують та обтяжують покарання.

2. Особі, яка вчинила кримінальне правопорушення, має бути призначене покарання, необхідне й достатнє для її виправлення та попередження нових кримінальних правопорушень. Більш суворий вид покарання з числа передбачених за вчинене кримінальне правопорушення призначається лише у разі, якщо менш суворий вид покарання буде недостатній для виправлення особи та попередження вчинення нею нових кримінальних правопорушень.

3. Підстави для призначення більш м'якого покарання, ніж це передбачено відповідною статтею Особливої частини цього Кодексу за вчинене кримінальне правопорушення, визначаються статтею 69 цього Кодексу.

4. Більш суворе покарання, ніж передбачене відповідними статтями Особливої частини цього Кодексу за вчинене кримінальне правопорушення, може бути призначене за сукупністю кримінальних

КРИМІНАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ

ВИТЯГ

Розділ XI ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ

Стаття 65. Загальні засади призначення покарання

1. Суд призначає покарання:

1) у межах, установлених у санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини цього Кодексу, що передбачає відповідальність за вчинене кримінальне правопорушення, за винятком випадків, передбачених частиною другою статті 53 цього Кодексу;

2) відповідно до положень Загальної частини цього Кодексу;

3) враховуючи ступінь тяжкості вчиненого кримінального правопорушення, особу винного та обставини, що пом'якшують та обтяжують покарання.

2. Особі, яка вчинила кримінальне правопорушення, має бути призначене покарання, необхідне й достатнє для її виправлення та попередження нових кримінальних правопорушень. Більш суворий вид покарання з числа передбачених за вчинене кримінальне правопорушення призначається лише у разі, якщо менш суворий вид покарання буде недостатній для виправлення особи та попередження вчинення нею нових кримінальних правопорушень.

3. Підстави для призначення більш м'якого покарання, ніж це передбачено відповідною статтею Особливої частини цього Кодексу за вчинене кримінальне правопорушення, визначаються статтею 69 цього Кодексу.

4. Більш суворе покарання, ніж передбачене відповідними статтями Особливої частини цього Кодексу за вчинене кримінальне правопорушення, може бути призначене за сукупністю кримінальних

правопорушень і за сукупністю вироків згідно зі статтями 70 та 71 цього Кодексу.

5. У випадку затвердження вирокон угоди про примирення або про визнання вини суд призначає покарання, узгоджене сторонами угоди.

{Стаття 65 із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 4025-VI від 15.11.2011, № 4652-VI від 13.04.2012, № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 66. Обставини, які пом'якшують покарання

1. При призначенні покарання обставинами, які його пом'якшують, визнаються:

1) з'явлення із зізнанням, щире каяття або активне сприяння розкриттю кримінального правопорушення;

2) добровільне відшкодування завданого збитку або усунення заподіяної шкоди;

2¹) надання медичної або іншої допомоги потерпілому безпосередньо після вчинення кримінального правопорушення;

3) вчинення кримінального правопорушення неповнолітнім;

4) вчинення кримінального правопорушення жінкою в стані вагітності;

5) вчинення кримінального правопорушення внаслідок збігу тяжких особистих, сімейних чи інших обставин;

6) вчинення кримінального правопорушення під впливом погрози, примусу або через матеріальну, службову чи іншу залежність;

7) вчинення кримінального правопорушення під впливом сильного душевного хвилювання, викликаного жорстоким поведінням, або таким, що принижує честь і гідність особи, а також за наявності системного характеру такого поведіння з боку потерпілого;

8) вчинення кримінального правопорушення з перевищенням меж крайньої необхідності;

9) виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації, поєднане з вчиненням кримінального правопорушення у випадках, передбачених цим Кодексом.

правопорушень і за сукупністю вироків згідно зі статтями 70 та 71 цього Кодексу.

5. У випадку затвердження вирокон угоди про примирення або про визнання вини суд призначає покарання, узгоджене сторонами угоди.

{Стаття 65 із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 4025-VI від 15.11.2011, № 4652-VI від 13.04.2012, № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 66. Обставини, які пом'якшують покарання

1. При призначенні покарання обставинами, які його пом'якшують, визнаються:

1) з'явлення із зізнанням, щире каяття або активне сприяння розкриттю кримінального правопорушення;

2) добровільне відшкодування завданого збитку або усунення заподіяної шкоди;

2¹) надання медичної або іншої допомоги потерпілому безпосередньо після вчинення кримінального правопорушення;

3) вчинення кримінального правопорушення неповнолітнім;

4) вчинення кримінального правопорушення жінкою в стані вагітності;

5) вчинення кримінального правопорушення внаслідок збігу тяжких особистих, сімейних чи інших обставин;

6) вчинення кримінального правопорушення під впливом погрози, примусу або через матеріальну, службову чи іншу залежність;

7) вчинення кримінального правопорушення під впливом сильного душевного хвилювання, викликаного жорстоким поведінням, або таким, що принижує честь і гідність особи, а також за наявності системного характеру такого поведіння з боку потерпілого;

8) вчинення кримінального правопорушення з перевищенням меж крайньої необхідності;

9) виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації, поєднане з вчиненням кримінального правопорушення у випадках, передбачених цим Кодексом.

2. При призначенні покарання суд може визнати такими, що його пом'якшують, і інші обставини, не зазначені в частині першій цієї статті.

3. Якщо будь-яка з обставин, що пом'якшує покарання, передбачена в статті Особливої частини цього Кодексу як ознака кримінального правопорушення, що впливає на його кваліфікацію, суд не може ще раз враховувати її при призначенні покарання як таку, що його пом'якшує.

{Стаття 66 із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 2227-VIII від 06.12.2017, № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 67. Обставини, які обтяжують покарання

1. При призначенні покарання обставинами, які його обтяжують, визнаються:

- 1) вчинення злочину особою повторно та рецидив злочинів;
- 2) вчинення кримінального правопорушення групою осіб за попередньою змовою (частина друга або третя статті 28);
- 3) вчинення кримінального правопорушення на ґрунті расової, національної, релігійної ворожнечі чи розбрату або на ґрунті статевої приналежності;
- 4) вчинення кримінального правопорушення у зв'язку з виконанням потерпілим службового або громадського обов'язку;
- 5) тяжкі наслідки, завдані злочином;
- 6) вчинення кримінального правопорушення щодо особи похилого віку, особи з інвалідністю або особи, яка перебуває в безпорадному стані, або особи, яка страждає на психічний розлад, зокрема на недоумство, має вади розумового розвитку, а також вчинення кримінального правопорушення щодо малолітньої дитини або у присутності дитини;
- 6⁻¹) вчинення кримінального правопорушення щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах;
- 7) вчинення кримінального правопорушення щодо жінки, яка завідомо для винного перебувала у стані вагітності;
- 8) вчинення кримінального правопорушення щодо особи, яка перебуває в матеріальній, службовій чи іншій залежності від винного;

2. При призначенні покарання суд може визнати такими, що його пом'якшують, і інші обставини, не зазначені в частині першій цієї статті.

3. Якщо будь-яка з обставин, що пом'якшує покарання, передбачена в статті Особливої частини цього Кодексу як ознака кримінального правопорушення, що впливає на його кваліфікацію, суд не може ще раз враховувати її при призначенні покарання як таку, що його пом'якшує.

{Стаття 66 із змінами, внесеними згідно із Законами № 270-VI від 15.04.2008, № 2227-VIII від 06.12.2017, № 2617-VIII від 22.11.2018}

Стаття 67. Обставини, які обтяжують покарання

1. При призначенні покарання обставинами, які його обтяжують, визнаються:

- 1) вчинення злочину особою повторно та рецидив злочинів;
- 2) вчинення кримінального правопорушення групою осіб за попередньою змовою (частина друга або третя статті 28);
- 3) вчинення кримінального правопорушення на ґрунті расової, національної, релігійної ворожнечі чи розбрату або на ґрунті статевої приналежності;
- 4) вчинення кримінального правопорушення у зв'язку з виконанням потерпілим службового або громадського обов'язку;
- 5) тяжкі наслідки, завдані злочином;
- 6) вчинення кримінального правопорушення щодо особи похилого віку, особи з інвалідністю або особи, яка перебуває в безпорадному стані, або особи, яка страждає на психічний розлад, зокрема на недоумство, має вади розумового розвитку, а також вчинення кримінального правопорушення щодо малолітньої дитини або у присутності дитини;
- 6⁻¹) вчинення кримінального правопорушення щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах;
- 7) вчинення кримінального правопорушення щодо жінки, яка завідомо для винного перебувала у стані вагітності;
- 8) вчинення кримінального правопорушення щодо особи, яка перебуває в матеріальній, службовій чи іншій залежності від винного;

Зміст

ВСТУП	3
ВОЄННИЙ СТАН ЯК ФАКТОР, ЩО ВПЛИВАЄ НА КВАЛІФІКАЦІЮ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОАВОПОРУШЕННЯ ТА ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ. ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ	5
КРИМІНАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ. ВИТЯГ	12
ПОСИЛЕННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ	16
КРИМІНАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ. ВИТЯГ	16
ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ	26
ОСОБЛИВОСТІ ПОСИЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЩОДО ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ	30
Колабораційна діяльність та особливості її кваліфікації	72
Відповідальність за пособництво державі-агресору	205
Державна зрада та диверсія: посилення кримінальної відповідальності	228
ЗАКОН УКРАЇНИ «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за злочини проти основ національної безпеки України в умовах дії режиму воєнного стану»	228
ПОСИЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ДЕЯКІ ВІЙСЬКОВІ КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ	307
ЗАКОН УКРАЇНИ «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей несення військової служби в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці»	315

Зміст

ВСТУП	3
ВОЄННИЙ СТАН ЯК ФАКТОР, ЩО ВПЛИВАЄ НА КВАЛІФІКАЦІЮ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОАВОПОРУШЕННЯ ТА ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ. ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ	5
КРИМІНАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ. ВИТЯГ	12
ПОСИЛЕННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ	16
КРИМІНАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ. ВИТЯГ	16
ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ	26
ОСОБЛИВОСТІ ПОСИЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЩОДО ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ	30
Колабораційна діяльність та особливості її кваліфікації	72
Відповідальність за пособництво державі-агресору	205
Державна зрада та диверсія: посилення кримінальної відповідальності	228
ЗАКОН УКРАЇНИ «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за злочини проти основ національної безпеки України в умовах дії режиму воєнного стану»	228
ПОСИЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ДЕЯКІ ВІЙСЬКОВІ КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ	307
ЗАКОН УКРАЇНИ «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей несення військової служби в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці»	315

ОСОБЛИВИЙ РЕЖИМ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ТА СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ	381
Обмін підозрюваного/обвинуваченого/засудженого як військовополоненого	399
ЗАКОН УКРАЇНИ «Про внесення змін до Кримінального, Кримінального процесуального кодексів України та інших законодавчих актів України щодо врегулювання процедури обміну осіб як військовополонених»	400
ОСОБЛИВОСТІ СПІВПРАЦІ ІЗ МІЖНАРОДНИМ КРИМІНАЛЬНИМ СУДОМ	424
РИМСЬКИЙ СТАТУТ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ	451
Розслідування воєнних злочинів за законодавством України	554

ОСОБЛИВИЙ РЕЖИМ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ТА СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ	381
Обмін підозрюваного/обвинуваченого/засудженого як військовополоненого	399
ЗАКОН УКРАЇНИ «Про внесення змін до Кримінального, Кримінального процесуального кодексів України та інших законодавчих актів України щодо врегулювання процедури обміну осіб як військовополонених»	400
ОСОБЛИВОСТІ СПІВПРАЦІ ІЗ МІЖНАРОДНИМ КРИМІНАЛЬНИМ СУДОМ	424
РИМСЬКИЙ СТАТУТ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ	451
Розслідування воєнних злочинів за законодавством України	554

Укладачі:

Ануфрієв Микола Іванович — доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, почесний ректор Міжнародної кадрової Академії генерал-полковник міліції;

Боднарчук Олег Григорович — доктор юридичних наук, професор, професор кафедри приватного права Навчально-наукового інституту права Державного податкового університету;

Бортняк Валерій Анатолійович — кандидат юридичних наук, доцент, ректор Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського;

Бортняк Катерина Василівна — кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри публічного та приватного права Гуманітарного навчально-наукового інституту Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського;

Вітвіцький Сергій Сергійович — доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, ректор Донецького державного університету внутрішніх справ;

Добрянська Наталія Валеріївна — завідувач аспірантури та докторантури, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри публічного та приватного права Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського;

Дрозд Олексій Юрійович — доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, керівник Департаменту організації забезпечення діяльності Бюро економічної безпеки України;

Дрофич Юлія Володимирівна — кандидат юридичних наук, доцент кафедри права Університету імені Альфреда Нобеля;

Дубенко Олександр Іванович — кандидат юридичних наук, доцент кафедри публічного та приватного права ПВНЗ Кропивницький інститут державного та муніципального управління;

Золотарьова Марія Карлівна — кандидат юридичних наук, асистент кафедри правового регулювання економіки Державного університету економіки і технологій, адвокат;

Комісаров Сергій Анатолійович — доктор юридичних наук, доцент, проректор Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ генерал поліції третього рангу;

Копотун Ігор Миколайович — доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, головний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з проблем запобігання кримінальним правопорушенням Донецького державного університету внутрішніх справ;

Коронатнік Ігор Михайлович — доктор юридичних наук, професор, начальник кафедри правового забезпечення Військового інституту Національного університету імені Тараса Шевченка;

Лошицький Михайло Васильович — доктор юридичних наук, професор, професор кафедри публічного та приватного права Східноєвропейського університету імені Рауфа Аблязова;

Укладачі:

Ануфрієв Микола Іванович — доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, почесний ректор Міжнародної кадрової Академії генерал-полковник міліції;

Боднарчук Олег Григорович — доктор юридичних наук, професор, професор кафедри приватного права Навчально-наукового інституту права Державного податкового університету;

Бортняк Валерій Анатолійович — кандидат юридичних наук, доцент, ректор Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського;

Бортняк Катерина Василівна — кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри публічного та приватного права Гуманітарного навчально-наукового інституту Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського;

Вітвіцький Сергій Сергійович — доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, ректор Донецького державного університету внутрішніх справ;

Добрянська Наталія Валеріївна — завідувач аспірантури та докторантури, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри публічного та приватного права Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського;

Дрозд Олексій Юрійович — доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, керівник Департаменту організації забезпечення діяльності Бюро економічної безпеки України;

Дрофич Юлія Володимирівна — кандидат юридичних наук, доцент кафедри права Університету імені Альфреда Нобеля;

Дубенко Олександр Іванович — кандидат юридичних наук, доцент кафедри публічного та приватного права ПВНЗ Кропивницький інститут державного та муніципального управління;

Золотарьова Марія Карлівна — кандидат юридичних наук, асистент кафедри правового регулювання економіки Державного університету економіки і технологій, адвокат;

Комісаров Сергій Анатолійович — доктор юридичних наук, доцент, проректор Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ генерал поліції третього рангу;

Копотун Ігор Миколайович — доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, головний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з проблем запобігання кримінальним правопорушенням Донецького державного університету внутрішніх справ;

Коронатнік Ігор Михайлович — доктор юридичних наук, професор, начальник кафедри правового забезпечення Військового інституту Національного університету імені Тараса Шевченка;

Лошицький Михайло Васильович — доктор юридичних наук, професор, професор кафедри публічного та приватного права Східноєвропейського університету імені Рауфа Аблязова;

Микитюк Микола Андрійович — доктор юридичних наук, професор, професор спеціальної кафедри №1 Інституту Управління державної охорони України Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Назимко Єгор Сергійович — доктор юридичних наук, професор, перший проректор Донецького державного університету внутрішніх справ;

Павлюк Олександр Олексійович — начальник штабу-заступник командувача Сухопутних військ Збройних сил України, кандидат військових наук, генерал-лейтенант;

Пасіка Сергій Петрович — кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Петков Валерій Петрович — доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, головний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з проблем запобігання кримінальним правопорушенням Донецького державного університету внутрішніх справ;

Петков Сергій Валерійович — доктор юридичних наук, професор, професор кафедри публічного та приватного права Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського;

Пономарьова Тетяна Ігорівна — кандидат юридичних наук, завідувач науково-дослідної лабораторії з проблем запобігання кримінальним правопорушенням факультету № 3 Донецького державного університету внутрішніх справ;

Скриньковський Руслан Миколайович — кандидат економічних наук, професор, професор кафедри економіки підприємств та інформаційних технологій Львівського університету бізнесу та права;

Чубенко Антон Григорович — доктор юридичних наук, професор, начальник управління правового забезпечення центрального апарату Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів.

Микитюк Микола Андрійович — доктор юридичних наук, професор, професор спеціальної кафедри №1 Інституту Управління державної охорони України Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Назимко Єгор Сергійович — доктор юридичних наук, професор, перший проректор Донецького державного університету внутрішніх справ;

Павлюк Олександр Олексійович — начальник штабу-заступник командувача Сухопутних військ Збройних сил України, кандидат військових наук, генерал-лейтенант;

Пасіка Сергій Петрович — кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Петков Валерій Петрович — доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, головний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з проблем запобігання кримінальним правопорушенням Донецького державного університету внутрішніх справ;

Петков Сергій Валерійович — доктор юридичних наук, професор, професор кафедри публічного та приватного права Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського;

Пономарьова Тетяна Ігорівна — кандидат юридичних наук, завідувач науково-дослідної лабораторії з проблем запобігання кримінальним правопорушенням факультету № 3 Донецького державного університету внутрішніх справ;

Скриньковський Руслан Миколайович — кандидат економічних наук, професор, професор кафедри економіки підприємств та інформаційних технологій Львівського університету бізнесу та права;

Чубенко Антон Григорович — доктор юридичних наук, професор, начальник управління правового забезпечення центрального апарату Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів.

НАВЧАЛЬНО-ПРАКТИЧНЕ ВИДАННЯ

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

- ПОСИЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ
ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ
- ОСОБЛИВИЙ РЕЖИМ ДОСУДОВОГО
РОЗСЛІДУВАННЯ ТА СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ
- ОСОБЛИВОСТІ СПІВПРАЦІ З МІЖНАРОДНИМ
КРИМІНАЛЬНИМ СУДОМ

Оригінал-макет підготовлено
ТОВ Видавничий дім «Професіонал»

Підписано до друку 29.05.2023. Формат 60x84 1/16.
Друк цифровий. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Умовн. друк. арк. 41,5.

ТОВ «Видавничий дім «Професіонал»

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
серія ДК № 1533

НАВЧАЛЬНО-ПРАКТИЧНЕ ВИДАННЯ

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

- ПОСИЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ
ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ
- ОСОБЛИВИЙ РЕЖИМ ДОСУДОВОГО
РОЗСЛІДУВАННЯ ТА СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ
- ОСОБЛИВОСТІ СПІВПРАЦІ З МІЖНАРОДНИМ
КРИМІНАЛЬНИМ СУДОМ

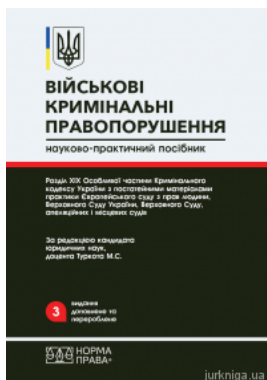
Оригінал-макет підготовлено
ТОВ Видавничий дім «Професіонал»

Підписано до друку 29.05.2023. Формат 60x84 1/16.
Друк цифровий. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Умовн. друк. арк. 41,5.

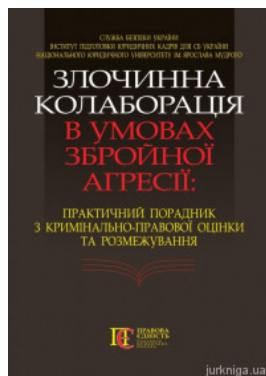
ТОВ «Видавничий дім «Професіонал»

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
серія ДК № 1533

Книги, які можуть вас зацікавити

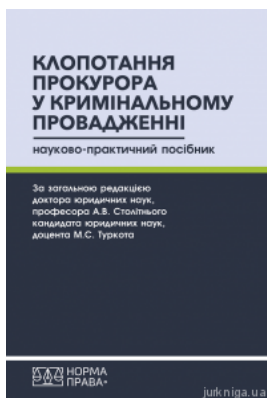
Військові кримінальні правопорушення: Розділ XIX Особливої частини Кримінального кодексу України з порівняльними матеріалами практики Європейського...

Злочинна колаборація в умовах збройної агресії: практичний посібник з кримінально-правової оцінки та розмежування

Женевські конвенції про захист жертв війни та додаткові протоколи до них

Клопотання прокурора у кримінальному провадженні. Науково-практичний посібник

Військова розвідка. Навчальний посібник

Збірник воєнних порад українському воїну у війні проти московії з 2022 року

Перейти до галузі права
Кримінальне право та процес

[Перейти на сайт →](#)